

Idea: Ivan 1:1 / Ekspresivna figuracija / Ekspresivan izraz u različitim tehnikama

Piljek Jagić, Antonio

Undergraduate thesis / Završni rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Academy of Fine Arts / Sveučilište u Zagrebu, Akademija likovnih umjetnosti**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:215:960690>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-28**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Academy of Fine Arts in Zagreb](#)

Akademija likovnih umjetnosti

Sveučilišta u Zagrebu

Nastavnički odsjek

Antonio Piljek Jagić

ZAVRŠNI RAD

PREDDIPLOMSKI SVEUČILIŠNI STUDIJ LIKOVNA KULTURA

Zagreb, 2022.

Kolegiji: Slikanje, Kiparstvo, Grafika

Mentori iz glavnih umjetničkih predmeta:

doc. dr. art. Snježana Ban

doc. art. Vojin Hraste

doc. dr. art. Igor Čabraja

**IDEA: IVAN 1:1 / EKSPRESIVNA FIGURACIJA / EKSPRESIVAN IZRAZ
U RAZLIČITIM TEHNIKAMA**

SAŽETAK

Platon je smatrao umjetnost dvostruko udaljenom od stvarnosti, a naš materijalni svijet samo odrazom svijeta ideja, dok je umjetnost koja prikazuje naš svijet, dakle umjetnost u mimezi smatrao imitacijom, dvostruko udaljenom od stvarnosti i istine. Platon se očito instinktivno dotaknuo kršćanske filozofije i shvaćanja Boga. Ideje antičkih filozofa nikada ne zastarijevaju i uvijek su aktualne, a umjetnost je poput filozofije čovjekova trajna potreba i konstanta. Naravno pitanje mimesisa i njegove opravdanosti se provlačilo kroz povijest od pojave monoteizma, judaizma, kršćanstva do islama uz ikonofiliju i ikonoklazam i razne povijesne epizode, stoga ne treba puno elaborirati na tu temu. Ovaj rad upravo progovara o tome, iako imamo slike i prikaze, stvarnost je duhovna.

Figuracija je trajni motiv u kiparstvu od umjetnosti prapovijesti. Umjetnici su se bavili figuracijom tisućama godina pa bismo mogli reći da nema razloga zašto se figuracijom ne bi bavili i sljedećih tisuću. Figurativno kiparstvo je neprolazni način izražavanja. Skulptura u glini odlivena je u gipsu i zbog veće čistoće prebojana bijelim akrilom što se pokazalo zahvalnim jer boja nije zagušila teksturu. Površina skulpture je u konačnici blago hrapava, a tekstura figure razlikuje se od dinamičnih i izrazito teksturalnih površina stijene i kose. Prikaz nježnosti jedna je od najrjeđih tema povijesnog kiparstva. Zaista, zavirimo li u udžbenike i preglede povijesti skulpture vidjet ćemo kako nije bilo mnogo prikaza poljupca u kiparstvu. Oni koji su realizirani su stoga jako poznati. Neki od malobrojnih kipara koji su se istom temom pozabavili su Auguste Rodin i Constantin Brancusi.

Radom na kolegijima: Uvod u grafiku, Grafika i primijenjena grafika 1 i Grafika i primijenjena grafika 2, pruža se prilika da se izradi veći broj radova u različitim tehnikama. Poželjno je da se u radu eksperimentira i dostigne maksimalni potencijal tehnike u kojoj se radi. Tako će ovaj završni rad objединiti po nekoliko probranih grafika sa svakog od 3 kolegija na preddiplomskom studiju Likovne kulture. Bit će zastupljeno više tehnika: linorez, višebojni linorez, suha igla, bakropis i akvatinta. Unatoč različitim tehnikama radove je moguće objединiti u jednu cjelinu zbog sličnosti motiva: portret, pejzaž, arhitektura i *genre* scene. Također ih objединjuje ekspresivnost, dramatičnost i atmosfera. Rad analizira likovne karakteristike radova u odnosu na tehnička svojstva i različitosti medija.

Ključne riječi: instalacija, egzistencija, bitak, svijet ideja, ekspresivnost, skulptura, tehnika, atmosfera

IDEA: IVAN 1:1

Ivan svoje evanđelje otvara proslavom koji započinje riječima: „U početku bijaše Riječ.“ Promišljajući o početku njegova evanđelja dolazimo do zaključka da sve što postoji, postoji u Božjem umu. Cijeli svijet i sva egzistencija i prostor cijelog svemira postoje po Božjoj riječi. Knjiga postanka (Post 1) nam govori da je svijet stvaran riječju („I reče Bog: Neka bude svjetlo!“) Tako riječ postaje neodvojiva od oblika i svega vidljivog. Sve je vrijeme na Zemlji samo jedan treptaj u Božjem oku, a bitak je tako apstraktan, mističan i neshvatljiv čovjeku.

Također, svjetlo je važan segment stvaranja, bez svjetla bi sve što materijalno postoji bilo nevidljivo, u mraku, utoliko i nepostojeće. Također: „U početku bijaše...“ i „Neka bude...“ upućuju da Bog prvo govori: neka bude bitak, neka bude nečega, neka od sada nadalje postoji, stvarajući istovremeno i vrijeme. Mogli bismo čitati „Neka bude: oblik, „Neka bude: bitak“, neka bude egzistencija. U početku bijaše riječ, u početku bijaše Bog koji i jest Riječ, u početku bijaše um.

Znanstvenici kažu da ukoliko bi se svi neuroni i elektroni atoma saželi u sebe, odnosno kada bi se atomi stisnuli u sebe, od cijelog svemira ostala bi samo jedna mala točkica; utoliko život je san, stvarnost je duhovna, umna, misaona i postoji u misli - čitaj riječi. Materijalno bi moglo biti iluzija u kojoj obitavamo tjelesno, ali koja se održava u Božjem umu.

Platon je smatrao umjetnost dvostruko udaljenom od stvarnosti, a naš materijalni svijet samo odrazom svijeta ideja, dok je umjetnost koja prikazuje naš svijet, dakle umjetnost u mimezi smatrao imitacijom, dvostruko udaljenom od stvarnosti i istine. Platon se očito instinktivno dotaknuo kršćanske filozofije i shvaćanja Boga. Ideje antičkih filozofa nikada ne zastarijevaju i uvijek su aktualne, a umjetnost je poput filozofije čovjekova trajna potreba i konstanta. Naravno pitanje mimesisa i njegove opravdanosti se provlačilo kroz povijest od pojave monoteizma, judaizma, kršćanstva do islama uz ikonofiliju i ikonoklazam i razne povijesne epizode, stoga ne treba puno elaborirati na tu temu. Ovaj rad upravo progovara o tome, iako imamo slike i prikaze, stvarnost je duhovna.

Umjetnička, slikarska instalacija, Idea: Ivan 1:1 tako želi prikazati ideju i ukazati da svijet i sve materijalno postoji u svijetu ideja i Božjem umu.

Na slici velikih dimenzija (150x200 cm) izostaje ikonografski program i sadržaj, nema figuracije, sve je ideja, a to je naglašeno malenom Biblijom koja stoji na manualno izrađenom postamentu, uspravno položeno na podu ispred slike. Platno je manualno napregnuto na drveni okvir i impregnirano, dakle, tretirano je kako je i uobičajeno pri izradi slike. Korice malene Biblije obojane su bijelom bojom kako bi i ona postala slikarski rad i predmet umjetničke intervencije. Time se ujedno naglašava kako je sav svijet koji bi mogao biti prikazan na platnu zamisliv i opisiv riječju. Postament s knjigom je također pravokutan i prebojan bijelom bojom, a razmjerno je malen i stoji nisko u odnosu na sliku, čime se želi naglasiti da format, prikaz proizlazi iz knjige, riječi. Na platno se riječju, umom i idejom ispisuje bitak, postanak, egzistencija, svjetlo, čestice. Sav

svijet egzistira u jednoj Božjoj riječi, a velika bjelina formata može se širiti do u beskraj. Vodoravno položeni pravokutnik način je na koji čovjek i umjetnik prvenstveno promišlja i poima današnji svijet. Većina je naših formata pravokutna, TV ekrani, jumbo plakati, fotografije, slike...

Trodijelna podjela na formatu nastala je slikanjem bijelo na bijelom i blagim isticanjem različitih vrijednosti bijele, koje nastaju ovisno o podlozi i tretmanu plohe i boje, čime se evocira forma triptiha i poziva se na povijesnu sakralnu umjetnost. Rad se ujedno poziva na sliku *Bijeli kvadrat na bijeloj podlozi* Kazimira Maljeviča, koji je postavljajući sliku kao ikonu također gledao direktno u svijet ideja. Rad dobiva sakralnu komponentu.

Joseph Kosuth je svojim antologijskom radom *Jedna i tri stolice* na sličan način promišljao naše poimanje stvarnosti. Yves Klein je pak svojim radom pokazivao da je umjetnost konstanta. Rad "Idea: Ivan 1:1" između ostaloga poziva se na Kleinove velike formate koji vas osupnu i uvuku u svijet ideja. Iste karakteristike provlače se u radu Barnetta Newmana i Marka Rothka, koji je izostavljajući sadržaj slikao čistu egzistenciju, a njegovi monumentalni pravokutni formati evociraju sakralnu umjetnost i prikazuju upravo svijet ideja.

Idea: Ivan 1:1, 2022., instalacija: akril i tempera na platnu 150x200 cm, drveni postament 17x40x17 cm, knjiga: Biblija. 8x11 cm

EKSPRESIVNA FIGURACIJA

Figuracija je trajni motiv u kiparstvu od umjetnosti prapovijesti. Umjetnici su se bavili figuracijom tisućama godina pa bismo mogli reći da nema razloga zašto se figuracijom ne bi bavili i sljedećih tisuću. Figurativno kiparstvo je neprolazni način izražavanja.

Akt

Akt je isprva bio zamišljen kao skulptura mitološke tematike. Andromeda, svezana na stijeni i ostavljena na milost i nemilost pučini i morskoj zvijeri. Isto se moglo vidjeti na manjoj skici u glini koja je kasnije odbačena i rastavljena. Inspiracija je proizašla iz promatranja djela slikarstva druge polovice 19. stoljeća. Tako je i mentor ustvrdio vidjevši prvi put skulpturu na nastavi kako u skulpturi ima nešto slikarsko. Andromeda je bila česta tema slikara akademskog realizma i studenata *Ecole-des-Beaux-Arts* u Parizu poput Williama Bouguereaua i Alexandrea Cabanela. Jedan od slikara iste škole koji se iscrpno i kroz cijelu karijeru bavio tim motivom je Vlaho Bukovac. Razvojem skice kako bi figura djelovala ekspresivnije ruke sam sakrio u kosi, a noge djelomično u formu stijene pojednostavljujući figuru. Također se radi o temi koja u polju kiparstva nije česta dok je u povijesnom slikarstvu češće susrećemo.

Prilikom modeliranja same skulpture u glini prepustio sam se imaginaciji i odmaknuo se od prvotne ideje. Andromeda je postala akt koji se opušteno isteže na morskoj stijeni poput nimfe. Forma stijene se smanjila, oslobodila leđa i prerasla djelomično u formu kose. Tako je Akt na posljetku tematski neodređen. Tema bi bila samo izlika dok je u prvom planu ekspresivnost figure rađene prema imaginaciji.

Formu karakterizira blago tordiranje i blaga "S" linija u kompoziciji. Kako bi "Akt" djelovao kompaktnije zatvorena su prošupljenja između ruku i nogu, a konkave i konvekse umanjene. Najbolji pogled na skulpturu je s leđa koja djeluju elegantno.

Skulptura u glini odlivena je u gipsu i zbog veće čistoće prebojana bijelim akrilom što se pokazalo zahvalnim jer boja nije zagušila teksturu. Površina skulpture je u konačnici blago hrapava, a tekstura figure razlikuje se od dinamičnih i izrazito teksturalnih površina stijene i kose. Isto susrećemo u kiparstvu impresionizma i početcima modernog kiparstva kod Auguste Rodina koji je često izrazito naglašavao razlike u teksturama. Također je kršio akademska pravila i iskrivljavao proporcije u svrhu ekspresivnosti.

Auguste Rodin je skulpturu *Spomenik Balzacu* odlučio fotografirati na mjesecini jer je zaključio kako je dramatično osvjetljenje također bitno za opći dojam skulpture. Poučen time fotografirao sam skulpturu na suzdržanom osvjetljenju u polutami pri čemu do izražaja dolaze elegantni obrisi, a skulptura djeluje dramatično.

Poljubac

Prikaz nježnosti jedna je od najrjeđih tema povijesnog kiparstva. Zaista, zavirimo li u udžbenike i preglede povijesti skulpture vidjet ćemo kako nije bilo mnogo prikaza poljupca u kiparstvu. Oni koji su realizirani su stoga jako poznati. Neki od malobrojnih kipara koji su se istom temom pozabavili su Auguste Rodin i Constantin Brancusi. Potaknut time odlučio sam izraditi "Poljubac".

Figure su odrezane u razini prsa, prikazana su dva poprsja koja su se sjedinila u jednu kompaktnu skulpturu. Prikaz je u glini modeliran ekspresivno, a naglašen je suzdržan, usporen i ekspresivan pokret. Anatomija je u svrhu ekspresivnosti iskrivljena i forma blago stilizirana. Žensko se rame izdiže, a glava okreće licem prema muškom licu. Njihova su lica djelomično spojena kao i ramena. Muška figura prilazi ženskoj figuri s leđa. Istaknute su nježnost i privrženost. Površina nije zaglađena, dinamična je što je nakon lijevanja u gipsu dodatno postignuto tesanjem gipsa. Kako bi forma djelovala čišće skulptura je prebojana bijelim akrilom. Skulptura nema postamenta i ne stoji potpuno na ravnoj površini. U donjem dijelu zbog udubljenja i odmaka od ravne podloge djeluje kao da se izdiže zbog čega dobiva na ekspresivnosti i prividnoj lakoći. Ukoliko bi forma bila zaglađena i sljubljena s ravninom površine na kojoj stoji utoliko bi djelovala pretjerano dekorativno. Ruke ženske figure su odrezane gotovo ravno tesanjem gipsa. Time se postiže dojam da je skulptura isklesana, a ne odlivena. Teksture dijelova tijela se razlikuju od onih kose i odrezanih ruku. Skulpturu to čini ekspresivnijom, djeluje likovno svježije i poželjno nedovršeno. Prikaz kao da se postepeno rastače i prelazi u pomalo apstraktne forme. Cjelina u konačnici djeluje pomalo slikarski, a zanesenost prikaza i lakoća se mogu usporediti s nadrealističkim slikama Marc Chagalla čije su slike tematski i oblikovno bliske ovoj skulpturi.

Akt, 2022., gips, visina: 90 cm

Poljubac, 2022., gips, visina: 30 cm

EKSPRESIVAN IZRAZ U RAZLIČITIM TEHNIKAMA

Radom na kolegijima: Uvod u grafiku, Grafika i primijenjena grafika 1 i Grafika i primijenjena grafika 2, pruža se prilika da se izradi veći broj radova u različitim tehnikama. Poželjno je da se u radu eksperimentira i dostigne maksimalni potencijal tehnike u kojoj se radi. Tako će ovaj završni rad objediniti po nekoliko probranih grafika sa svakog od 3 kolegija na preddiplomskom studiju Likovne kulture. Bit će zastupljeno više tehnika: linorez, višebojni linorez, suha igla, bakropis i akvatinta.

Unatoč različitim tehnikama radove je moguće objediniti u jednu cjelinu zbog sličnosti motiva: portret, pejzaž, arhitektura i *genre scene*. Također ih objedinjuje ekspresivnost, dramatičnost i atmosfera. Rad analizira likovne karakteristike radova u odnosu na tehnička svojstva i različitosti medija.

Kod izrade jednobojnog linoreza vodio sam se ciljem da postignem crtački točan i korektan prikaz, sličan crno-bijeloj fotografiji. Zaključio bih da je najvažniji likovni element jednobojnog linoreza ploha zbog njezinog strukturalnog, gradbenog svojstva. Crtački je zahtjevno prenijeti motiv u samo dvije plohe. Potrebno je pronaći suvislo likovno rješenje koje će na otisku djelovati uvjerljivo, svježije i zanimljivo. Linija se može shvatiti kao dio svih ploha koje grade crtež.

Na nekim od otisaka se živim rezanjem postigla ekspresivnost. Naglašenim kontrastima svjetline i tame ostvaruje se atmosfera. Na grafikama "Marica" i "Mačka" brzim rezbarenjem matrice tehnika je dala njen najveći likovni domet i maksimalnu moguću ekspresivnost. Sjene padaju preko zida u vrhu prikaza što doprinosi blago uznemirujućoj atmosferi.

Različiti linoleumi daju drugačije rezultate. Mekši linoleum je prikladan za preciznije rezanje što je slučaj kod "Dvorišta" i "Kule dvorca u Lovrečini". Tvrđi linoleum je krt i puca pri rezanju, mogao je dati ekspresivniji i dinamičniji rezultat poput onog na "Pogledu na Pavlovec iz vlaka". Eksperimentirajući sam nožićem prestao koncizno rezbariti. Dijelovi na kojima su prikazani nebo i tratina djelomično su izgrebani u matricu što djeluje poput inverzije suhe igle.

Osim kontrasta, atmosferi pridonose i bačene sjene što je vidljivo na radu "Stari kiosk na kolodvoru". Rezbario sam tako da bjeline ne očistim u potpunosti, da budu titrave i zadržavajući korektnost crteža. Jedan probrani višebojni linorez je "Kula". Isti je motiv prokušan u jednobojnom linorezu. Ovdje različite boje svake od 3 matrice omogućuju drugačiji pristup u oblikovanju crteža. Atmosfera je ostvarena komplementarnim kontrastom plave i narančaste.

Obrnuto u odnosu na visokotisne, dubokotisne tehnike su kompleksnije, ali crtački lakše savladive. One ne traže prilagođavanje predloška pretvaranjem u crnine i bjeline. Ekspresivnost se ostvaruje drugačijim likovnim sredstvima.

Kod bakropisa "Štrueljevo 1" ekspresivnost crteža gradi isključivo likovna kvaliteta linije. Suha igla prema istom predlošku, "Štrueljevo 2" je ekspresivna zbog brzog i dinamičnog poteza. Te dvije grafike valja promatrati u jukstapoziciji. Na portretu "Pogled" nekoliko ploha čiste bjeline

sugerira najosvjetljenije dijelove na licu. Na ovoj grafici se dramatičnost ostvaruje blagom pognutošću glave. Usporedimo ovaj portret s portretom "Dragica" na kojem je lice dramatično predstavljeno zbog snažnog kontrasta svjetline i tame.

Dramatičnosti u suhoj igli mogu doprinijeti duboke crne plohe koje su dobivene ostavljanjem boje, manipulacijom kod tiskanja. To sam na nekima od matrica poput portreta "Baka" činio eksperimentalno. Rezultat je dubina slična onoj kod jednobojnog linoreza.

Grafika "U kuhinji" kombinirana je tehnika bakropisa, akvatinte i suhe igle kojom su rađene manje korekcije. Slično kao što je Francisco de Goya radio svoje grafike. Rad je rađen prema predlošku u ugljenu dimenzija 100x70 cm. Prvo je napravljen bakropis koji je i otisnut u posebnoj nakladi, a onda su pridodane akvatinta i suha igla. Prikaz figure u akvatinti djelomično nije jetkan i tako je u kontrastu s ostatkom prikaza, ali nije u srazu. Prikaz stoga djeluje dramatično, a ostvaruje se poželjna atmosfera slična onoj kakvu se moglo vidjeti na linorezima. Atmosfera proizlazi iz dramatičnog osvjetljenja i bačenih sjena. Ova je grafika možda najkonkretniji i najkorektniji proizvod mojeg rada u dubokom tisku.

Grafika je u povijesti umjetnosti većinom služila reproduciranju i populariziranju važnih djela slikarstva, arhitekture, skulpture... Također je često služila reprodukciji zanatlijskih predložaka pri izradi oklopa ili u zlatarstvu, služila je ilustriranju knjiga i slično. Zbog svojstva multiplikativnosti bila je praktična, a veća umjetnička vrijednost joj je pridodana tek krajem 19. stoljeća. Danas u vrijeme digitalne tehnologije i daleko razvijene fotografije grafika ima drugačiji značaj. Grafičke tehnike ostavljaju puno prostora da se u njima istražuje likovne mogućnosti. Tako je značaj grafike danas prvenstveno umjetnički iako se može naći u suradnji s grafičkim, industrijskim i tekstilnim dizajnom. Ovakva analiza ostvarivanja ekspresivnosti u različitim tehnikama je tako suvisla jer uspoređuje mogućnosti različitih grafičkih medija.

Kula dvorca u Lovrečini, 2020., linorez, 20x30 cm; Dragica, 2020., linorez, 20x30 cm; Stari kiosk na kolodvoru, 2020., linorez, 20x22 cm; Pogled na Pavlovec iz vlaka, 2020., linorez, 20x30 cm; Dvorište, 2020., linorez, 20x30 cm; Kula, 2021., linorez, 16x21 cm; Marica, 2021., linorez, 12x20 cm; Mačka, 2021., linorez, 12x20 cm

Štručljevo 1, 2022., bakropis, 20x24 cm; Štručljevo 2, 2022., suha igla, 15x20 cm; Pogled, 2022., bakropis i akvatinta, 20.5x21 cm; Baka, 2022., suha igla, 15x20 cm; U kuhinji, 2022., bakropis, 20.5x29 cm; U kuhinji, 2022., bakropis, akvatinta i suha igla, 20.5x29 cm